

Ευρωπαϊκές προδιαγραφές



Λέξεις κλειδιά: στροφικά τραγούδια, μπαλάντα, επικό, ερωτικό, τελετουργικό τραγούδι, αντιφωνία, μετατόνιση, φλαμένκο, Φρύγιος τρόπος, όπερα, πολυφωνία, ισοκράτημα

Ενωμένη Ευρώπη

Γενικά χαρακτηριστικά

Λίγες πληροφορίες υπάρχουν όσον αφορά στην παραδοσιακή μουσική της Ευρώπης. Κάποιες από αυτές αντλούνται από τις καταγραφές παραδοσιακών τραγουδιών από συνθέτες την εποχή της Αναγέννησης.

Στις αρχές του Μεσαίωνα, οι «τροβαδούροι» στη Β. Γαλλία, οι «τρουβέροι» στη Ν. Γαλλία και οι «αρχιτραγουδιστές» στη Γερμανία (όλοι περιπλανώμενοι μουσικοί) διέδιδαν τη μουσική από τις αυλές των βασιλιάδων στην επαρχία και το αντίστροφο. Οι χωρικοί άκουγαν επίσης εκκλησιαστικούς ύμνους στις λειτουργίες. Όλα αυτά είχαν ως αποτέλεσμα να παρουσιαστούν προσμίξεις της έντεχνης με τη λαϊκή μουσική.

Παρ' όλο που οι ευρωπαϊκοί πολιτισμοί είναι πολύ διαφορετικοί μεταξύ τους, παρουσιάζουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά στην παραδοσιακή τους μουσική.



Φωνητική μουσική

Στροφικά τραγούδια:
τραγούδια στα οποία εναλλάσσονται στροφές με την ίδια μουσική αλληλά διαφορετικά λόγια.

Η δομή της φωνητικής μουσικής είναι μάλλον απλή και αποτελείται κυρίως από στροφικά τραγούδια. Ο ιδιαίτερος χαρακτήρας του στροφικού τραγουδιού προέρχεται από την ποίηση.

Όσον αφορά τα είδη του τραγουδιού, αυτά μπορούν να ταξινομηθούν σε κατηγορίες ως εξής:

Αφηγηματικό τραγούδι

Μυθάντα

Αναπτύχθηκε στην Ευρώπη το Μεσαίωνα. Τα μουσικά χαρακτηριστικά της είναι: τρεις έως έξι στίχοι και αρκετές στροφές. Αφηγείται μια ιστορία που αφορά ένα γεγονός πραγματικό ή φανταστικό.

Επικό τραγούδι

Τα επικά τραγούδια είναι μακροσκελή, πολύπλοκα και περιλαμβάνουν πολλή γλώσσα που συνδέονται μεταξύ τους κάτω από ένα κοινό θέμα. Δεν είναι στροφικά αλληλά χρησιμοποιούν την ίδια μελωδία που επαναλαμβάνεται με παραλλαγές.

Ερωτικό τραγούδι

Συναντιέται πιο συχνά στη Δ. Ευρώπη και εκφράζει τα συναισθήματα αγάπης ενός ανθρώπου μέσα από μια μελαγχολική ή ακόμα και τραγική θεώρηση των καταστάσεων.

Τελετουργικό τραγούδι

Θρησκευτικό	Του κύκλου της ζωής	Του κύκλου του έτους	Της δουλειάς
Υπάρχουν περιοχές όπου τραγουδιούνται παραδοσιακά τραγούδια με θρησκευτική θεματολογία (π.χ. στη Γερμανία, τη βάση για τους Λουθηρανικούς ύμνους αποτέλεσαν τα παραδοσιακά γερμανικά τραγούδια).	Τραγούδια που ασχολούνται με τις μεταβάσεις στη ζωή του ανθρώπου (π.χ. από την εφηβεία στην ενηλικίωση, της γέννησης, του θανάτου).	Συνήθως έχουν να κάνουν με τις γεωργικές εργασίες και μερικά προσαρμόστηκαν και εντάχθηκαν στο τελετουργικό του Χριστιανισμού.	Μερικά χρησιμεύουν για να δώσουν ρυθμό σε μια εργασία (π.χ. μάζεμα των δικτύων) και άλλα για να βοηθήσουν τη διαδικασία (π.χ. τα σύντομα τραγούδια που χρησιμοποιούν οι Λάπωνες για να καλέσουν τους τάρανδους).

Επιπλέον, πολύ σημαντικό είναι και το τραγούδι με χιουμοριστικό-σατιρικό περιεχόμενο, που κατά βάση είναι ομαδικό. Κάθε επόμενη στροφή, συνήθως αυτοσχεδιαζόμενη, διατηρεί στοιχεία από τις προηγούμενες, παρουσιάζοντας ταυτόχρονα κάτι νέο.

Η δομή του κειμένου των πιο συνηθισμένων τραγουδιών είναι: τετράστιχα με επανάληψη του κειμένου (A A B A, ή A B B A) και μερικές φορές συναντιέται και η μορφή τραγουδιού με διαφορετικό κείμενο (A B Γ Δ).

Τα επικά-αφηγηματικά τραγούδια έχουν συνήθως μια μελωδία που επαναλαμβάνεται. Η αντιφωνία επίσης, είναι συχνή στην ευρωπαϊκή μουσική παράδοση.

Αντιφωνία: εναλλαγή ανάμεσα στον κορφαίο και τη χορωδία.



Παραδοσιακό συγκρότημα από τη Ρωσία

Οι επτάφθογγες³ κλίμακες αποτελούν ένα ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της ευρωπαϊκής παραδοσιακής μουσικής.

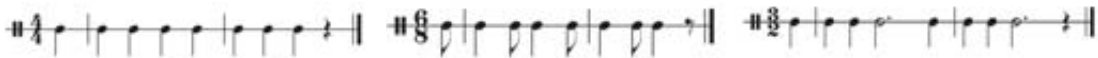
Χρησιμοποιούνται επίσης «τρόποι»⁴, όπως αυτοί της Ρωμαιοκαθολικής εκκλησιαστικής μουσικής παράδοσης (π.χ. ο Δώριος και ο Μιξολύδιος τρόπος συναντιούνται συχνά στην αγγλική μουσική, ενώ ο Φρύγιος στην ισπανική).

Συχνές είναι και οι πεντατονικές κλίμακες καθώς και οι κλίμακες με δύο ή τρεις φθόγγους (συνήθως στα παιδικά τραγούδια).

Μετατόνιση: μεταφορά της ίδιας μελωδίας σε διαφορετικό τόνο.

Πολλές φορές τέλος, παρατηρείται η μετατόνιση στην Ανατολική Ευρώπη.

Ο ρυθμός τις περισσότερες φορές ακολουθεί τη δομή του κειμένου, χωρίς να αλληλίζει στην πορεία του τραγουδιού. Στον ιαμβικό ρυθμό (υ -) για παράδειγμα, συνήθως ακολουθείται η παρακάτω ρυθμική συνοδεία:



Στα Βαλκάνια συχνόι είναι πιο πολύπλοκοι ρυθμοί (π.χ. με μέτρο 9/4: 2+2+2+3, ή μικτά μέτρα με 5, 7, 11 και 13 χτύπους). Στη Δ. Ευρώπη παρατηρείται και εναλλαγή τρίσημων και τετράσημων μέτρων (π.χ. στους βουαρικούς χορούς).

Η μουσική στην Ευρώπη είναι κυρίως μονοφωνική. Το πολυφωνικό τραγούδι συναντιέται κυρίως στη Μεσόγειο και τα Βαλκάνια. Επίσης υπάρχουν ισοκρατήματα και τραγούδι σε μορφή κανόνα στη φωνητική μουσική.

Οι μεγάλες διαφορές στην παραδοσιακή μουσική της Ευρώπης εμφανίζονται κυρίως στη χρήση της φωνής και το ηχώχρωμα των μουσικών οργάνων. Κάθε πολιτισμός ή περιοχή έχει αναπτύξει το δικό του ιδιαίτερο ηχώχρωμα.

Στην Ισπανία, την Ιταλία και τα Βαλκάνια, χρησιμοποιείται ένας έντονα ένρινος ήχος με ιδιαίτερα διανθισμένες μελωδίες. Στη Γερμανία, την Τσεχία, τη Σλοβακία, την Πολωνία και τη Ρωσία, χρησιμοποιείται πιο «καθαρός» ήχος και πιο απλές μελωδίες.

Στην Ισλανδία οι γυναίκες Ινουίτ συναγωνίζονται σε ένα τύπο φωνητικού παιχνιδιού. Η πρώτη γυναίκα ξεκινά κοιτώντας την άλλη να επαναλαμβάνει ένα επαναλαμβανόμενο ρυθμικό μοτίβο. Η άλλη γεμίζει τα κενά με κάποιο άλλο, μέχρι που να σπάσει αυτή η ιδιότυπη «μουσική σύνθεση», είτε γιατί εξαντλήθηκε η αναπνοή κάποιας από τις παίκτριες είτε γιατί ξέσπασε σε γέλια.



Γυναίκες Ινουίτ

3. Κλίμακες που αποτελούνται από επτά νότες.

4. Βλ. Τετράδιο Εργασιών

5. Ισοκράτημα, ισοκράτης: μια κρατημένη νότα –συνήθως η νότα του τόνου στον οποίο βρίσκεται το κομμάτι– πάνω από την οποία κινούνται οι άλλες φωνές.

Οργανική μουσική

Η οργανική μουσική, εμφανίζει επαναλαμβανόμενα μελωδικά σχήματα που μερικές φορές χρησιμοποιούν παραλληλαγές, διατηρώντας τη μορφή:

A A B B Γ Γ Δ Δ ή A A' B B'.

Η οργανική συνοδεία γίνεται με συγχορδίες ή με ισοκράτημα, αφού χρησιμοποιείται μόνο για να διανθιστεί το τραγούδι.



Ταραντέλα (Ιταλικός χορός)

Μουσικά όργανα

Κάθε μουσική παράδοση έχει τα δικά της μουσικά όργανα.

Κάποια από αυτά συναντώνται σε πολλές περιοχές και κάποια άλλα είναι μοναδικά.

Κάποια έχουν ταξιδέψει με το πέρασμα των αιώνων από μακρινές περιοχές.

Στην παραδοσιακή μουσική της Ευρώπης υπάρχουν σοθιστικά όργανα και σύνολα.

Στην Κεντρική Ευρώπη είναι συχνός ο συνδυασμός δύο βιοηιών και ενός κοντραμπάσου, αλλά και σύνολα που συνδυάζουν μελωδικά και ρυθμικά όργανα.

Κάποιες φορές ο ίδιος εκτελεστής παίζει ταυτόχρονα δύο όργανα (όπως π.χ. τον αυλό και το τύμπανο στη Δυτική Ευρώπη ή το βιολί και τη φλογέρα στην Ουγγαρία).



Ταυτόχρονο παίξιμο αυλού και τυμπάνου



Μουσικοί από την Ουγγαρία



Κόρνα από τις Άλπεις

Το «κλασικό» στον ορίζοντα του «διαχρονικού»

Η λέξη κλασικό έχει διάφορες εννοιολογικές αποχρώσεις:

- Όπως εφαρμόζεται στην αρχαία ελληνική και ρωμαϊκή τέχνη, η λέξη αναφέρεται στις ιδιότητες της απλότητας, της αξιοπρέπειας, της λογικής τάξης.
- Αργότερα, το νόημα του όρου επεκτάθηκε για να συμπεριλάβει την έννοια της διαχρονικότητας (ένα κλασικό κομμάτι) σε αντίθεση με κάτι δημοφιλές σε μία μόνο δεδομένη στιγμή.
- Η έντεχνη μουσική της δυτικοευρωπαϊκής παράδοσης αποκαλείται συχνά κλασική μουσική, για να διαχωριστεί από τη λαϊκή, τη μουσική που αντιπροσωπεύει το πνεύμα του λαού σε ένα δεδομένο χρόνο και τόπο.
- Στη μουσική ο όρος κλασικό χρησιμοποιείται για να αναφερθεί κανείς στην περίοδο 1750-1825, όταν οι καλλιτέχνες επιδίωκαν την καθαρότητα, την αγνότητα και την λογική μορφή που θαύμαζαν στον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό. Το κλασικό ιδεώδες υπερασπίζει τον έλεγχο και την πειθαρχία στην τέχνη. Η τάξη, η σταθερότητα, οι αρμονικές αναλογίες είναι τα στοιχεία του κλασικού ύφους.



Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται οι διάφορες περιόδους της μουσικής από την πρώτη περίοδο της πολυφωνίας μέχρι τα τέλη του 19ου αι., μερικά από τα σημαντικότερα είδη σύνθεσης της κάθε εποχής και κάποιοι από τους σημαντικότερους συνθέτες.

850-1450	1450-1600	1600-1750	1750-1825	1820-1900
Μεσαίωνας	Αναγέννηση	Μπαρόκ	Κλασικισμός	Ρομαντισμός
Λειτουργία	Μοτέτο Λειτουργία	Κοντσέρτο γκρόσο Όπερα Ορατόριο	Συμφωνία Σόλο κοντσέρτο Όπερα	Συμφωνία Σόλο κοντσέρτο Όπερα
Γκ. ντε Μασώ	Γκ. Ντυφαί	Γ. Σ. Μπαχ Γκ. Φρ. Χέντελ Α. Βιβάλντι	Γ. Χάυντν Β. Α. Μότσαρτ Λ. Β. Μπετόβεν	Φρ. Σούμπερτ Φρ. Σοπέν Φρ. Λιστ Γ. Μπραμς